

Blief bie de mam, zoon!

'Ketelbinkie', 'de Vlieger', 'Mama' en 'Blief bie de mam.'

Levensliedjes, die allemaal de diepe liefde van zonen voor hun moeder bezingen. Neerlandica Maaike Meijer hield in Maastricht een voordracht over de 'veel bezongen relatie tussen moeders en zonen'. 'Mama, je bent de liefste van de hele wereld.'

SITTARD/MAASTRICHT
 DOOR RAY SIMOEN

Mama, je bent de liefste van de hele wereld./.. Later wanneer ik ga trouwen/ zal ik een huisje gaan bouwen/ Als je dan soms alleen zult zijn/ Kom dan bij mij in mijn huis/ .. Oh, lieve mama, je bent en blijft altijd een voorbeeld voor mij.
 Weinigen hielden het droog toen ze het Kerkrader kindsterretje Heintje Simons zijn liefde voor zijn mamma voor het eerst hoorden zingen in 1967. Het is de eerste en mogelijk grootste internationale hit van een Limburgse artiest. Het populairst, zeker in

Limburg, was *Blief bie de mam* van de Janse Bagge Bend. 'Blief bie de mam, die zal dien hart nooit braeke/ En dich nooit taegesjpraeke, van die krigse ummer geliek.' Wie heeft deze dialect-evergreen niet, al dan niet met een brok in de keel, mee staan brullen op een of ander feest? *Mama* en *Blief bie de mam* van de feestband uit Susteren staan in een lange traditie van smartlappen die

“
Ondergedompeld
worden in ellende
biedt troost.

Maaike Meijer, neerlandica

aan moeders zijn gewijd. Neerlandica Maaike Meijer, als hoogleraar verbonden aan de Universiteit Maastricht, spreekt liever van 'levensliedjes'.

Meijer hield onlangs in Maastricht een voordracht over de 'verbeelding van moederschap in het levenslied'. Ze brak daarbij een lans voor dit vaak geminachte lied. „Het is een zeldzame vorm van collectief cultuurbezit omdat het door zijn eenvoudig refrein gemakkelijk wordt onthouden. Alleen al daarom heeft het veel invloed.” Zo heeft het levenslied veel gedaan „voor het zichtbaar maken van de ellendige levensomstandigheden van het proletariaat”, aan het eind van 19de eeuw, stelt Meijer. Speenhoffs liedjes *Dronken Bet*, *Het broekje van Jantje* en *Brief van een moeder aan haar*

zoon die in de nor zit schilderen voor het 'beschaafde theaterpubliek' de ellendige omstandigheden waarin de 'lagere klassen' moesten leven als gevolg van armoede, hongersnood, slechte woningen en drank om de ellende te vergeten.

Troost

Het belangrijkste kenmerk van een levenslied is dat het emoties expliciet uitspreekt, betoogt Meijer. „Het pakt het leven bij de kladden en etaleert vreugde en vooral ook smart. De luisteraar kan dat allemaal voluit meebelevan. Het lijkt vreemd maar dat heeft een reinigende werking: ondergedompeld worden in ellende biedt troost.”

Alle levensliedjes druipen van melodrama, het 'over-the-top-gevoel', het is pure camp. Camp is ontstaan in de jaren 60/70 als een soort reactie op de moderne kunst, die het indirecte en impliciete steeds meer benadrukte. In de naoorlogse, moderne film en het melodrama van toneelstukken als *Kniertje* en de *Jantjes* - niet volledig te laten verdwijnen, meent ze. „Camp legitimeert het hebben van emoties waar je je eigenlijk voor schaamt.”

Ketelbinkie

Emoties waar het in de levensliedjes veel over gaat, zijn die met betrekking tot de relatie tussen moeder en zoon. Zeker in de levensliedjes van eind 19de en begin 20ste eeuw wordt de moederband vaak bezongen. „Zonder moeder kwam je er toen eenvoudigweg niet. Een kind had zijn moeder veel harder nodig om te overleven dan zijn of haar vader. Vaders bleven soms onbekende verwekkers of ze werkten

tien uur per dag. Ze waren van huis of op zee. Ze gingen statistisch gezien ook eerder dood. Vaders zijn dan ook vrijwel afwezig in het levenslied, en als ze er wel in voorkomen dan in een minder flatterende rol: 'Ach, Vaderlief, toe drink niet meer!'” Een kind dat het te jong zonder moeder moet stellen, gaat zelf te gronde, zoals in de Nederlands oersmartlap *Ketelbinkie*: 'En met een 'Een-twee-drie in Godsnaam' ging het ketelbinkie overboord./ die 't ouwetje niet durfde zoenen/ omdat dat niet bij zeelui hoort.'

Het meest schrijnend is wanneer de moeder dood gaat en het kind moet zien te overleven. Dat leidt niet alleen tot veel ellende bij het achtergebleven kind, maar ook tot een trendal bij de luisteraars van een aan dit drama gewijd levenslied. Zoals in *De Vlieger* van André Hazes. Daarin vraagt een zontje aan zijn vader een vlieger waar hij een briefje aan kan binden voor zijn dode moeder; die 'in de hemel is'. 'En als zij dan leest hoeveel ik van haar hou/ dat ik niet kan wennen aan die andere vrouw.'

Gelukkig gaat het kind in dit geval niet dood aan het gemis van zijn moeder, zegt Meijer. Maar „het oude, grote verlangen van het jongetje naar zijn eigen moeder is gebleven”. Dat sentiment spreekt volgens haar ook duidelijk uit Heintje's *Mamma*: 'Later als ik ga trouwen, zal ik een huisje gaan bouwen, kom dan bij mij in huis'.

En hoe stoer en heavy de Janse Bagge Bend ook ramt en rockt, het verlangen naar 'de mam' is ook daar overduidelijk. Limbo camp pur sang: 'de mam zal dien hart nooit braeke, de mam zal dich ummer sjeune'. En 'in tied van èlènj en gelökkenste nao de mam altied terök'. Wat kan een zoon nog meer wensen? 'Moeder: hoe kan ik je danken!'

André Hazes, Heintje en de Zangeres zonder Naam bezongen allen de liefde van zonen voor hun moeder. In de haven van Rotterdam is een standbeeld opgericht voor Ketelbinkie, de scheepsjongen uit het gelijknamige levenslied, die stierf van heimwee naar zijn moeder.

FOTO ARCHIEF MGL